

SÈRIE 1

En tots els exercicis i opcions, les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals– l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A

Exercici 1: Mapa energies renovables

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu terminal 6, del currículum i dels aprenentatges referits al bloc 2 del document de concreció del currículum, *Medi ambient i paisatge*, i l'apartat *Recursos renovables i no renovables, recursos energètics. Problemàtica energètica*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes formals següents:

- Mapa temàtic d'Espanya dividida en comunitats autònomes on es representen amb símbols els diferents tipus de centrals elèctriques que funcionen amb fonts renovables amb indicació de la potència total en megawatts (MW) de cada tipus.
- La llegenda mostra quatre tipus de centrals: hidràulica, eòlica, solar fotovoltaica i solar termoelèctrica.
- La font és Red Eléctrica de España i l'any el 2012.

(0,25)

Descripció de la informació:

El mapa mostra la distribució dels diferents tipus de centrals elèctriques i el total de potència instal·lada a cada comunitat autònoma. La hidràulica destaca a Castella i Lleó, Galícia i Extremadura; l'eòlica a Castella i Lleó, Castella-la Manxa, Galícia i Andalusia; la solar fotovoltaica a Castella-la Manxa i Extremadura; la solar termoelèctrica és absent en diverses comunitats tot i que destaca a Andalusia i Extremadura.

(0,75)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

energia renovable: és aquella energia que es regenera de manera natural a un ritme igual o superior al ritme al qual és utilitzada per la societat.

(0,5)

biomassa: terme que fa referència a la quantitat total de matèria orgànica constituent d'un ésser viu. En el context de les fonts d'energia fa referència a la matèria orgànica d'origen vegetal, llenya principalment, o animal (fems) que pot ser utilitzada com a combustible.

(0,5)

3. [1,5 punts]

a) Les centrals que utilitzen la biomassa com a combustible produeixen CO₂ i altres gasos i partícules contaminants de l'aire.

L'estudiant podria fer esment també al fet que la contribució d'aquestes centrals a l'efecte hivernacle per la producció de CO₂ pot ser contrarestada si és replanta la massa vegetal utilitzada com a combustible, ja que la vegetació absorbeix i fixa en els seus teixits el CO₂ de l'aire i, per tant, el balanç entre emissió i absorció de CO₂ s'equilibra.

(0,5)

b) L'energia hidràulica es considera una energia neta, que no contamina i és renovable. En aquest sentit es pot considerar una energia sostenible.

Algun estudiant pot fer esment al fet que la construcció de les centrals hidroelèctriques comporta un impacte ambiental elevat per la inundació de valls i els costos socials associats.

(0,5)

c) L'afirmació que l'energia nuclear no contribueix al canvi climàtic es pot considerar certa en la mesura que les centrals nuclears no produeixen CO₂ ni cap altre gas d'efecte hivernacle en el procés de producció d'electricitat ja que utilitzen urani enriquit i no combustibles fòssils. En canvi, no es considera una energia sostenible, ja que l'urani no és un recurs renovable i el transport i emmagatzematge dels residus nuclears produïts a les centrals comporta un risc ambiental elevat.

(0,5)

4. [1,5 punts]

- Les principals condicions que han de complir les àrees d'implantació dels parcs eòlics són l'existència de vents constants i amb força suficient per moure les pales de l'aerogenerador.

(0,5)

- La importància de l'energia eòlica en el conjunt de l'energia elèctrica produïda a Espanya ha anat en augment els darrers anys.

Es valorarà que l'estudiant doni una xifra aproximada de la participació de l'energia eòlica, la qual suposa el 15-20% del total d'energia produïda a Espanya.

(0,5)

- Avantatges: l'avantatge principal de l'energia eòlica és que és una font d'energia renovable i neta.

L'alumnat pot indicar també que genera llocs de treball, evita la dependència energètica de les energies fòssils, es pot instal·lar al mar o a indrets improductius o agrícoles, etc.

(0,25)

- Inconvenients: entre els inconvenients dels parcs eòlics es poden assenyalar els impactes visuals i paisatgístics que provoquen. També els efectes sobre els ocells i les aus migratòries quan interfereixen amb les rutes de desplaçament d'aquestes.

(0,25)

Exercici 2: Taula de dades sobre l'ocupació hotelera mensual

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 10 i 11 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3, *Territori i activitats econòmiques*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

- Es tracta d'una taula de dades sobre el percentatge d'ocupació dels hotels al llarg dels mesos de l'any.
- Hi ha representades sis zones turístiques: la Costa del Sol (Màlaga), l'Illa de Mallorca, el Sud de Tenerife, la Costa Brava, la Costa Daurada i la Costa Blanca (Alacant).
- La font és l'*Encuesta de ocupación hotelera* de l'INE de l'any 2014.

(0,25)

- El sud de Tenerife manté un percentatge d'ocupació similar durant tots els mesos de l'any, tot i que el mes de maig és el de menor ocupació.

- A la resta de destinacions s'observa una gran variabilitat en l'ocupació hotelera mensual, que oscil·la des de valors propers al 30-40% a l'hivern i superiors al 80% a l'estiu.

- La Costa Brava i la Costa Daurada són les destinacions on el desequilibri en l'ocupació és més gran, amb valors inferiors al 30% en alguns mesos d'hivern.

(0,75)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

ecoturisme: modalitat de turisme interessat per la naturalesa i que procura reduir al màxim l'impacte sobre el medi.

(0,5)

estacionalitat turística: concentració de l'activitat turística en només un període de l'any. El turisme de sol i platja, per exemple, es concentra en els mesos d'estiu, mentre que el turisme de neu en els mesos d'hivern.

(0,5)

3. [1,5 punts]

El tipus de turisme que es desenvolupa a les destinacions de la taula és el turisme de sol i platja.

(0,25)

Les causes de la desigual ocupació és l'estacionalitat que presenta el model de turisme de sol i platja que, excepte en el cas de Tenerife, es concentra en els mesos d'estiu i és molt reduït la resta de l'any.

(0,25)

Les conseqüències de l'estacionalitat comporten problemes com la saturació i el desbordament de la capacitat en alguns períodes de l'any, fet que pot afectar la qualitat del servei que es proporciona.

(0,5)

Per altra banda, el tancament d'establiments hotelers en els mesos fora de temporada per falta de rendibilitat comporta precarietat i inestabilitat laboral en gran part dels treballadors del sector.

(0,5)

4. [1,5 punts]

Tot i que la pregunta és parcialment oberta, probablement l'alumnat esmentarà tres tipus de turisme dels que s'esmenten a continuació:

- Turisme de neu: està basat en la pràctica dels esports de neu desenvolupats a l'entorn d'estacions d'esquí situades en destinacions d'alta muntanya.
- Turisme ecològic o ecoturisme: es fonamenta en activitats desenvolupades en espais naturals o protegits, amb l'objectiu de conèixer la fauna i la flora de la zona.
- Turisme rural: les activitats tenen com a objectiu el coneixement del medi rural tant des del punt de vista del medi físic com del medi social.
- Turisme esportiu: es fonamenta en activitats esportives generalment a l'aire lliure, algunes relacionades amb els denominats esports d'aventura.
- Turisme cultural: les seves activitats tenen com a objectiu el coneixement del patrimoni històric, artístic o cultural en general.
- Turisme solidari: aquesta modalitat combina activitats de lleure amb d'altres relacionades amb projectes de cooperació nacional o internacional.
- D'altres.

El corrector tindrà en compte que l'estudiant esmenta i caracteritza tres tipus de turisme diferents al de sol i platja, i atorgarà una puntuació de 0,5 a cada tipus correctament descrit.

(1,5)

Opció B**Exercici 1: Mapa sobre la població de més de 65 anys a Catalunya**

En aquest exercici es proposa la verificació de l'objectiu general 9 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4 del document de concreció del currículum, *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*.

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes formals següents:

- Caldrà que l'alumne faci referència al fet que és un mapa municipal de Catalunya.
- En trames de gris es representa el percentatge de població més gran de 65 anys.
- La font és l'*Atles de la nova ruralitat*, 2015.

(0,25)

Descripció de la informació:

- Els municipis amb una proporció més elevada de població més gran de 65 anys (>30%) es concentren a l'interior de Tarragona, al sud de Lleida i al Prepirineu.
- Els municipis amb un percentatge menor de població envellida se situen en zones metropolitanes (Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida), a la vall d'Aran i també a les comarques situades a la part nord-oriental de Catalunya. En general, a la Catalunya litoral i prelitoral.
- El corrector valorarà positivament, encara que no s'ha d'exigir, que l'alumne faci una descripció comarcal.

(0,75)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

padró municipal d'habitants: és el registre administratiu on consten els veïns d'un municipi i constitueix una prova de la seva residència. Cada ajuntament s'encarrega de la creació, la gestió i el manteniment del seu padró.

(0,5)

taxa de dependència: relació que s'estableix entre la població de 0-15 anys més la més gran de 65 anys i la situada entre 16-64 anys. S'expressa en percentatge. És un indicador demogràfic i econòmic que posa en relació la població inactiva i la potencialment activa.

(0,5)

3. [1,5 punts]

Entre les causes, una manera eficaç d'explicar-les, com en tot fenomen migratori, és diferenciar:

- Factors de repulsió: la dificultat de trobar sortides laborals i econòmiques per a la població jove en municipis i comarques majoritàriament rurals explica l'emigració del jovent.

(0,5)

- Factors d'atracció: l'atracció que exerceixen les àrees urbanes per les possibilitats més grans que ofereixen de trobar feina i l'oferta de millors serveis educatius i sanitaris.

(0,5)

- El fenomen migratori causant és l'èxode rural, l'emigració del camp a la ciutat

(0,5)

4) [1,5 punts]

El corrector valorarà en 1 punt les conseqüències demogràfiques i territorials de l'envelliment de la població i en 0,5 les possibilitats de canviar la situació. Aquesta és una pregunta de resposta oberta en la qual el corrector valorarà, per donar la nota màxima, que apareguin les més importants i significatives, sobretot que tinguin present que es demanen conseqüències demogràfiques i territorials i que les maneres de revertir la tendència no poden ser només demogràfiques.

Conseqüències demogràfiques: augment, encara més, de l'envelliment de la població, que portarà al despoblament de nuclis rurals quan la generació de persones grans no tingui relleu al davant de les activitats econòmiques actuals.

(0,5)

Conseqüències territorials: despoblament dels nuclis petits situats en àrees interiors i de muntanya amb una economia basada exclusivament en les activitats agràries. Aquí també els alumnes poden introduir aspectes relacionats amb la caiguda de la renda agrària, el concepte de pèrdua de pes de les activitats agràries en els nuclis rurals (desagrarització), etc.

(0,5)

Revertir la tendència ha de provenir de canvis en el sistema econòmic que faci possible guanyar-se la vida en aquests municipis petits, a l'hora que s'implementin polítiques institucionals que facilitin activitats econòmiques que evitin el despoblament. Un exemple poden ser les polítiques de la UE per a les poblacions rurals.

(0,5)

Exercici 2: Evolució de la superfície agrícola a Espanya

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 1 i 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3, *Territori i activitats econòmiques*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes formals següents:

- Que es tracta de dos gràfics lineals que representen respectivament l'evolució de la superfície conreada i el nombre d'explotacions agràries entre 1962 i 2009.

- La font és el *Censo Agrario de España* de l'INE, 2012.

(0,25)

Descripció de la informació:

- S'observa que l'evolució de la superfície conreada té una tendència clarament negativa en els darrers cinquanta anys, que es correspon sobretot amb la davallada de la superfície de secà, tot i un petit estancament en els anys 90. Per contra, la superfície de regadiu té una tendència a l'augment, especialment en els anys 90.

- En el segon gràfic s'observa una forta reducció de les explotacions agràries en els últims cinquanta anys, amb una intensificació important a partir dels anys 90.

(0,75)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

explotació agrària: conjunt de camps de conreu, boscos i ramaderia que són explotats econòmicament per un sol titular, formant una unitat econòmica.

(0,5)

tenirça indirecta de la terra: fa referència al fet que qui gestiona l'explotació dels camps de conreu no n'és el propietari de la terra, sinó que els té en contracte d'arrendament o de parceria.

(0,5)

3) [1,5 punts]

La disminució de la superfície conreada i del nombre d'explotacions és deguda als factors següents:

Factors econòmics: els productes agraris al llarg del segle XX, però sobretot en la segona meitat del segle, han anat depreciant-se en relació amb els productes industrials i el preu dels serveis. Aquest fet ha comportat que cada cop les explotacions agràries hagin estat menys competitives i els sous agraris proporcionalment més baixos, de forma que bona part dels pagesos han deixat el camp, cosa que ha comportat la disminució del nombre d'explotacions i l'abandonament de les terres de conreu menys rendibles.

(0,5)

Factors socials: la possibilitat de feina en altres sectors econòmics i la millor qualitat de vida a les ciutats, junt al desprestigi de l'activitat agrícola i de la vida a les zones rurals va originar que sobretot a partir dels anys 60 s'intensifiqués molt el procés d'èxode rural.

(0,5)

Factors tècnics: la possibilitat de mecanitzar moltes de les tasques agrícoles ha permès que el nombre mitjà d'hectàrees cultivades per explotació sigui cada cop més gran. Per això, tot i la pèrdua d'explotacions i d'actius agraris, la pèrdua de superfície cultivada, tot i evident, no és ni molt menys proporcional a la disminució global del nombre d'explotacions.

(0,5)

4) [1,5 punts]

a)

-Agricultura familiar: agricultura en què l'explotació és portada majoritàriament pel propietari amb més o menys ajut de la resta de membres de la família.

(0,25)

-Agricultura a temps parcial: es tracta del tipus de treball dels pagesos que tenen una altra ocupació que els impedeix dedicar tot el temps de treball a l'explotació agrària.

(0,25)

-Treball assalariat agrícola: el treballador no és l'explotador de la terra, sinó que rep un sou fix o eventual per la seva feina.

(0,25)

b)

- L'agricultura familiar a Espanya és més important a la meitat nord que a la sud, i especialment a les províncies de la façana atlàntica. Això és així per l'herència històrica de l'estructura de la propietat en petites i mitjanes explotacions.

(0,25)

- L'agricultura a temps parcial és molt present en els espais propers a les zones urbanes i en tot el litoral mediterrani, a causa de la possibilitat d'alternar la feina al camp en les hores lliures amb el treball a la indústria o als serveis.

(0,25)

- És més present a la meitat sud d'Espanya i a les àrees de regadiu d'horta i fruiters. La seva presència pot respondre a una estructura del camp en grans propietats i/o a la presència de conreus que necessiten molta mà d'obra en períodes concrets de l'any, com per exemple en la collita.

(0,25)

Es valorarà positivament que es posin exemples concrets de zones o produccions característics de cada cas.